

Ніч у музеї, або Історія Качки

Юлій Швець

«А най то качка копне» за п'єсою Марти Гушньовської.

Переклад з польської Юрія Матевощука

Режисер Ніко Лапунов

Художник Володимир Якубовський

Композитор Олександр Бурміцький

Тернопільський академічний театр актора і ляльки

Прем'єра 2020 р.

Сцена з вистави «А най то качка копне» за п'єсою Марти Гушньовської. Режисер Ніко Лапунов. Тернопільський академічний театр актора і ляльки.

Драматурги нерідко використовують складну «екзистенційну комедію», як і «сюжет у сюжеті», як моделі для висловлення думок, що їх у традиційних жанрах висловити важко. От і цього разу сучасна польська драматургиня Марта Гушньовська запропонувала театру непростий екзистенційний концепт жінки, котра повідує печалі свого життя, вкладаючи їх в уста депресивної, але наповненої вітальною енергією Качки. Молодий український режисер Ніко Лапунов разом з однодумцями з Тернопільського театру актора і ляльки доповнює цей пташино-людський «сюжет в сюжеті» ще однією – на цей раз вкрай «чоловічою» – кримінально-сюжетною рамкою.

Кілька молодих незграбно-милих грабіжників проникають у нічний музей, однак, брязканням антикварного посуду будять старого охоронця, котрий солодко сопів, примостившись у кріслі. Аби відволікти ошелешеного службовця від думок про злочин, який коїться на його очах, й відтягнути неминучу розплату, грабіжники (ніби казкова героїня «Тисячі й однієї ночі») захоплюють уяву охоронця розіграною «історією качки», котра й є центром оповіді п'єси Марти Гушньовської. Майстерне поєднання гендерно діаметральних – інтимної «жіночої» історії й її детективно-чоловічої «рамки» – справляє у виставі надзвичайно комічний ефект: «історія Качки» й «депресивної» письменниці, яку інсценують маскулінні чоловіки, спалахує цілим спектром відтінків, виявляючи неочікувані смисли.

Оповідь про «життя і його сенси», де кожен «може ці сенси віднайти, нерідко там, де на це найменше сподіваєшся», насправді є самоіронічною історією немолодої екзальтованої сучасниці, яка розкриває «своє життя» у формі історії, яка відбувається нібито з представниками тваринного світу. Таким чином загальна архітектоніка вистави отримує навіть не подвійний, а потрійний смисл, а вільні переходи між «смыслами» (жінки-птахи-чоловіки, котрі історію «реконструюють») смішать глядачів. Епізоди трьох

дійових шарів, до яких інколи додається ще й четвертий з елементами телешоу, примхливо монтуються, вбираючи в себе кілька ексцентричних сюжетних ліній.

Не всі з них однаково важливі, але одна, безсумнівно, придумана з концептуальною метою. В кінцевому підсумку вистава ні про що інше, як про долю звичайної «качки, яка прагне знайти свого качура» – ціною власного життя. Справжніх качурів, звісно, обмаль, тому емоційна інтелектуалка (спосіб мислення якої зазвичай далекий від традиційного) знаходить справжнього... вовка, мачиські схильності якого врешті обертає на свою користь. Марта Гушньовська, вочевидь, має всі підстави мислити таким – «несвоечасним» у європейській феміністській парадигмі – чином, а український режисер чітко розуміє, про що вона каже. Про необхідність оновлення новочасно-архаїчної парадигми говорять сьогодні чимало інтелектуалів. Але наважуються заявити про це лише дієві, художньо налаштовані митці: їм близькі ідеї інтелектуальності театру, вишуканості, монтажу атракціонів, витонченої ексцентрики, і якщо вони використовують традиційні морально-етичні меседжі, то цей смисловий прийом має у них свій – прогресивний сенс.

Якісна інтелектуальна комедія для сімейного перегляду (в якій чутно відлуння образності гангстерської мови, а лісові й одомашнені звірі користуються діалогами з високим IQ людської мови), прекрасна в своїй простоті сценографія (поряд з акторським «живим планом» – невеличкий старовинний буфет-вітрина на два поверхи, на кожному з яких відбувається своя лялькова дія), музичне оформлення (вдала мозаїка виразних мелодій від грайливо-хуліганського мотиву грабіжників до передсмертної арії Качки, яка вариться в бульйоні), – усе це, помножене на гідний рівень акторського виконання, цілком заслуговує на глядацьку увагу. Дітям тут сподобаються перипетії тваринного світу, а дорослим – гангстерська екзотика та глибокі сенси.